

משה רבינו - מלאך ה'

בניהם, אי נמי שלא היו לו בנים – אבל זה לא שייך לומר אצל משה שהרי היו לו בנים, ובחזקוני הקשה להדיא מדוע לא נזכרו בני משה ותירץ מפני שלא היה בהם מעשה, ונמצא שרק הזכיר אלו שאנו צריכים לדעת מפני איזה מעשה שיכתב בתורה לאחר מזה, אבל זה פלא, דכי אנו צריכים לדעת על נפג וזכרי, שלא הוזכרו בשום מקום, וכמו כן בני קרח לפי שמותיהם אסיר ואלקנה ואביאסף לא הוזכרו בשום מקום, ואדרבה גרשום ואליעזר הוזכרו בפרשת שמות וכן שוב בפרשת יתרו כאשר הביאתם צפורה למדבר קודם מתן תורה, ועכ"פ זה פלא שכל הענין נכתב לכבוד משה, אבל לא נזכר שום דבר אודותיו ועל משפחתו.

* * *

שבוע שעבר הבאנו את דברי המש"ח שהבחירה ניטלה ממה שמשום שבתור נותן התורה אנחנו צריכים להיות בטוחים שהוא אף פעם לא יסטה מהדרך, ולכן ניטלה ממנו בחירתו שלא יוכל לבחור לומר דברים משלו שלא נאמרו לו מהקב"ה, והמש"ח הסביר את זה שמשם הגביה את עצמו למדרגה כ"כ גדולה באמונת ה' עד שבאמת לא היו לו ספיקות, והכל היה ברור אצלו, וממילא באמת לא היו לו ספיקות, וממילא לא היה לו צורך בחירה. אלא שלפ"ז תמוה מה שמעידה התורה כמה פעמים שמשם חטא במי מריבה עד כדי כך שנענש שלא יכנס לארץ ישראל בגין זה, הרי שהיתה לו בחירה לחטוא, וזה תמוה טפי, שהרי בדוקא ניטלה ממנו הבחירה בכדי שלא יוכל לשנות, אבל בחטא מריבה הא שינה מדבר ה', הרי שהיתה לו בחירה, והמש"ח בעצמו לא מיישב את זה.

והנה עוד הקשינו שבוע שעבר ע"ז שמבקרים חז"ל על משה על שאמר למה הרעת, שכאילו זה הרהור אחר השכינה, וזה נראה כאילו מבקרים אותו על דבר קטן, וגם ע"ז שדרשו חז"ל שמשם נענש שלא ליכנס לא"י משום חטא זה, שלכאורה זה פלא בו בזמן שמפורש בתורה שמשם נענש מלהכנס לא"י בגין חטא מי מריבה. ואף שביארנו שמתוך הבקורת נגד משה אנו מבינים שבתקופה זו הוא צדיק שאינו גמור, אבל מ"מ לא ברור מדוע זה קשור לאי כניסתו לא"י, בו בזמן שבתורה כתוב שזה תלוי בחטא מי מריבה.

והנה לפני שניישב לפי דרכנו, צריכים לבאר שחטא מי מריבה אינו חטא במובן הפשוט, שאף שבודאי אירע כאן איזה תקלה, אבל כבר נלאו כל המפרשים להבין מה בדיוק היה החטא של משה רבינו, ובספר שערי אהרן יש עשרים וחמש פירושים שונים ומשונים בהבנת חטא זה, שזה אומר לי שבאמת אף אחד

וארא תשפ"א שלום רב – לאחר הסיכוב הראשון, שלפי הנראה לעינים נגמר במכשול חרוץ, בין אצל פרעה שהגביר את השעבוד ובין אצל בני ישראל שנחלשו באמונה בגאולה, ה' מצווה את משה לשוב ולתבוע מפרעה לשלח את בני"י, ומשה עונה להקב"ה בק"ו שהוא לא יצליח, שהרי פרעה לא שמע ובודאי שבנ"י לא ישמעו, ואז כתוב שה' צוה את משה ואת אהרן אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים, ורש"י וספורנו מפרשים לפי פשוטו, שכאן נתמנו להיות הממונים והשרים על ההוצאה, והיינו שעד עכשיו זה היה רק בתור בקשה, אבל עכשיו נתמנו באופן רשמי להיות השרים הממונים על היציאה, בין מצד בני ישראל, שהוא ייצג אותם באופן רשמי, ובין מצד פרעה, שעכשיו הוא נתמנה לשליח ה' לדבר אל פרעה.

לאחר המינוי הזה, במקום שתתחיל התורה מיד לספר על השליחות לפרעה, מפסיקה התורה בסיפור היחוס של משה ואהרן, ופירש"י ללמדנו היאך נולדו משה ואהרן ובמי נתייחסו, כלומר מכיון שהם נתמנו באופן רשמי לכן אנו צריכים לדעת מי הם ומאין הם באו, ואז מתחיל למנות את ראובן ושמעון ולוי, ורש"י אומר להדיא שהעיקר הוא לייחס את לוי, כי העיקר הוא לייחס את משה ואת אהרן, ולכן התחיל מראובן [בכדי שלא נטעה שלוי הוא הבכור כמש"כ רמב"ן], ואז מייחס את לוי, ואח"כ גרשון קהת ומררי, ואח"כ עמרם שנשא את דודתו יוכבד לאשה והיא הולידה את משה ואת אהרן ואת מרים, והאמת היא שאת פרט זה לא ידענו מקודם, כי בפרשת שמות כתוב וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי, ורק כאן התורה גילתה מי הם הלויים האלו, ואח"כ מונה בני עוזיאל ויצהר, ואח"כ את אהרן שנשא את אלישבע ונולדו לו נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר, ואח"כ את קרח ואת בניו, ואח"כ את אלעזר בן אהרן שהוליד את פנחס, וזה הגמר, ומסיים הוא אהרן ומשה.

ומלבד שלא מובן כלל מדוע הוצרך לכל זה עכשיו, דמה זה נוגע לנו, אבל עוד יותר תמוה שמנה את כולם בעבור משה ואהרן, והעיקר באמת הוא משה, וכ"כ ברב"ח: ולכבוד משה עשה כן, אבל אצל אהרן מנה את אשתו ואת בניו ואפילו את נכדיו, וגם מונה את יצהר ועזיאל וכו', ואילו אצל משה לא הזכיר כלום, כאילו משה הוא ממש לבדו בעולם ואין לו שום אשה או זרע או קרוב, וזה דבר נפלא מאד שכבר הוקשה לראשונים ברמז – עיין בדע"ז [פכ"א] שביאר מדוע מנה בני עזיאל ובני יצהר אבל לא מבני האחרים שלא דבר בהן בשום מקום לכך לא האריך בהם כאן להזכיר

מהם הוא לא חטא של ממש, כי אם החטא ברור ונוקב לא שייך לבאר את זה בעשרות פנים, אלא זה חטא דק מן הדק, לפי דרגתם של משה ואהרן, שלכל אדם אחר לא היה נחשב חטא כלל, ובהכרח שאין זה אלא משום שרצון ההשגחה היה שמשה לא יכנס לארץ ישראל בשום אופן, אבל מכיון שהוא לא חטא בחטא המרגלים הרי א"א שלא יכנס, לכן נתגלגל הדבר שיחטא באיזה אופן בדקות, וממילא מכיון שלא קדשתם את שמי לכן לא תכניסו את בני ישראל לא"י.

ובאמת נקודה זו מפורשת בחז"ל, במדרש תנחומא פרשת וישב אומר שהקב"ה יש לו סדר איך שהוא רוצה שהעולם יתהלך, אבל הוא מסדר את זה על ידי עלילה [libel]; conspiracy, וכן הוא מסביר שם כל מהלך של יוסף ואחיו, ומסיים: וכן הוא אומר עתה תראה אשר אעשה לפרעה, במלחמת פרעה אתה רואה ואין אתה רואה במלחמת ל"א מלכים, וכיון שאמר להם שמעו נא המרים, א"ל הקב"ה לכן לא תביאו את הקהל הזה, הרי נורא עלילה. ומבואר שחטא מי מריבה לא היה חטא בפ"ע כלל, ועיקר החטא היה חטא למה הרעת, וזה א"ש טפי לדעת המש"ח, שלפ"ז עיקר החטא היה פרשת למה הרעת, שאז היה עדיין בגדר צדיק שאינו גמור והיתה לו בחירה, שמחמת זה נענש שלא יבוא לא"י, ובאמת חטא מי מריבה אינו חטא כלל.

אלא שעדיין צ"ע מדוע הוצרך הקב"ה לבוא בעלילה בחטא מי מריבה כל עיקר, הלא כבר נגזר עליו שלא יכנס לא"י לאחר חטא למה הרעת, ובהכרח שהיה כאן איזה דבר מהותי בחטא מי מריבה שקשור לזה, וזה צריך להסביר.

והנה בחז"ל וברש"י לאחר שאמר משה למה הרעת, הקב"ה דיבר עמו קשות וייסרו וגם ענשו, ובודאי הבין משה מזה שעדיין לא הגיע לדרגת האבות, מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, אבל גדלותו של משה היה שלאחר שביקרו הקב"ה וייסרו, לא לבד שח"ו לא נפל ממדרגתו, אלא התעלה מזה, כלומר הוא מזה לידי בהירות האמונה והמחשבה, הוא עכשיו יראה במשך השנה הבאה את יד ה' ואיך שהוא משחזר כל פעולה ופעולה של יציאת מצרים עד שזה מביא את הגאולה, יש לו מושב במחלקה הראשונה בו הוא רואה את יד ה' בכל שעל וצער, ופשוט שזה הוא שהעלה אותו לדרגה הזו שלמדנו מדברי המשך חכמה שהתבהרה אצלו האמונה עד כדי כך עד ששוב לא היו לו ספיקות במציאות ה', ונמצא שבאמת אירוע זה של למה הרעת, אף שהיה כעין מכשול אצל משה, אבל מזה הוא גדל, מזה הוא צמח, מזה התחיל המהלך עד שנהיה מלאך ששוב אין לפניו ספיקות, והוא נהיה מוכרח, וכל זה הוא בתור הכנתו להיות מקבל ונותן התורה, שבלי הכנה לא

היה יכול להיות מקבל התורה, ונמצא שנפילתו היא ההכנה למעמדו, והוא גדל מזה, כעין שבע יפול צדיק וקם, הנפילה היא לצורך העליה, ומתוך זה הוא בא לידי בהירות, מתוך השאלה באה התשובה, מכיון ששאל למה הרעת, ענה לו הקב"ה עתה תראה, ונמצא שאין זה עונש, אלא זה סדר לימוד, זה ההכנה של משה, הוא הוצרך לשאול שאלה כזו, בכדי שיוכל להבין וללמוד היטב את התשובה, ומכיון שלמד את התשובה, הרי גדל ונתגדל עוד יותר ממדרגת האבות, וכמו שאומרים חז"ל גדול מה שנאמר במשה יותר ממה שנאמר באברהם, ולכן הוא זכה להיות מקבל התורה.

ובאמת כבר לימדנו רבותינו שאין אדם זוכה להלכה בתורה א"כ הוא נכשל בה מקודם, שמתוך הכשלון הוא זוכה בהצלחה, בבהירות המהלך. הרי שמזה יצא משה ממדרגת אדם ונהיה מלאך, כי בעצם – לפי המ"ח – רק מלאך יכול להיות מקבל ונותן התורה, כי רק מלאך הוא שליח ה' בלי שום הוספות משלו. וטמון בזה עומק מאמרם אם רבך דומה למלאך ה' צבקות קבל תורה מפיו, ולפ"ז הכוונה שאם הרבי מוסר את התורה שקיבל מפי הרבי שלו, הוא ממשיך את מסורת התורה, הוא בונה את התורה לפי היסודות של הראשונים והגדולים שקבלו את התורה לפניו, א"כ אפשר לקבל תורה ממנו, ואם הוא סוטה מדבריהם, ומלמד דברים חדשים ע"פ יסודות חדשים, א"כ א"א לקבל תורה ממנו, כי שוב אינו דומה למלאך.

וזה בכל רבי ורבי, אבל משה רבינו שהיה כלי לקבלת התורה מפי קב"ה, הוא הוצרך להתנזר מכל לבוש של בשר ודם ולהתהפך למלאך ממש, שאין לו גוף ואין לו תמונה. וזה אירע למעשה בארבעים יום שהיה בתור ההר, לחם לא אכל ומים לא שתה, כלומר הוא התנזר לגמרי מכל אישיותו, ונהפך למלאך שלא צריך את חיי עוה"ז בשביל להתקיים, הוא התקיים על רוחניות לחוד. וגם פשוט לפ"ז שפרש מאשתו לאחר הר סיני, כי למלאכים אין אשה, שזה פעולה של בשר ודם, ואילו הוא התנזר להיות מלאך, אבל המהלך לזה, ההכנה לזה, מתחיל מיד לאחר זה שדבר אתו קשות ע"ז שאינו על המדרגה של האבות, והיינו שבאמת אין זה טענה על אדם שאינו על המדרגה של האבות, אבל משה הוצרך להיות יותר גדול מהם, כי הוא מקבל התורה, והוא צריך ליהפך למלאך, ואכן הגיע למדרגה זו, עד שאפשר היה להגיד עליו ולא קם עוד בישראל נביא כמו משה רבינו.

והנה על הפסוק בפרשה [ז-א] ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך, ביארו כמה מהראשונים באופן אחר מרש"י שמקורו מאונקלוס, שאונקלוס תרגם תיבת אלהים "רב", מלשון שופט ורודה לרדות במכות ויסורין כמש"כ רש"י, ותיבת

נביאך הוא מלשון מתורגמן, והוא מגזרת ניב שפתים, אבל בתיב"ע לא מתרגם כן, וז"ל: ואמר ה' למשה למה אנת מסתפי חמי דכבר שוית יתך דחילא לפרעה כאילו אלהה דיליה ואהרן אחיך יהיה נביא דידך עכ"ל, הרי שחולק בתרתי על אונקלוס, בתיבת אלהים שהיא כפשוטו ובתיבת נביא שהיא כפשוטו, אבל לא ביאר הכוונה בזה. ועיין ראב"ע שכתב מעצמו שזה פשט הפסוק, וז"ל שמתי לך מעלה גדולה שתהיה נחשב בעיני פרעה כמעלת מלאך וזהו אלהים, והוא מדבר אל הנביא והנביא מדבר אל אנשי דורו, והוא ממשיך ודוחה פירש"י שנביא אינו מן גזרת ניב שפתים, אלא נביא הוא איש סודו ואיש שיחו של האלהים, עיי"ש. ועיין דע"ז מבעה"ת וז"ל: ראה נתתיך אלהים לפרעה לפי שעשה עצמו אלוה שנאמר לי יאורי אמר הקב"ה אתה לו לאלהים, עכ"ל. וכן ברב"ח: פרעה היה עושה עצמו אלוה כו' א"ל הקב"ה כלפי שהוא עושה עצמו אלוה הודיעהו שאינו כלום, הריני עושה אותך אלוה עליו, עכ"ל.

והנה הראשונים לא ציינו מקורם, אבל ברור לי שהוא מיוסד עמ"ש"כ בפירוש ר"א בן הרמב"ם עה"ת שכתב אלהים תרגמו אונקלוס רב, וקבלתי מאבא מרי ז"ל בעל פה¹ וראיתי בפירוש אבי אבא ז"ל ובפירוש רבינו סעדיה כו' שאלהים שם משותף למלאכים וזולתם, והכוונה בו כאן מלאך, כלומר אני לא אודיע לאהרן וזולתו מן הנביאים אלא על ידי מלאך אמצעי ביני ובינו, ואתה דבורי אליך בלי אמצעי פה אל פה, והנה אתה הוא המלאך שביני ובין אהרן, והוא יהיה נביאך, כלומר שאתה תודיעו בשמי את אשר יאמר, והנה זה ממבחר הפירושים, ולפ"ז יהיו כל השומעים דבר משה ושליחותו אליהם בשאר המצוות בדרגת נביאים כלומר בזה ששמעו הדבור מפי משה וכו'.

והנה הרמב"ם לא ביאר להדיא מדוע הוצרך לעשות כן, ופשטות כוונתו כמ"ש"כ דע"ז ורב"ח הנ"ל שמכיון שפרעה עשה עצמו אלוה ואמר מי ה' אשר אשמע בקולו לא ידעתי את ה', לכן הראה לו את משה שהוא האלוה שלו, ועכשיו הוא יכול להיות שוה בשוה כמו פרעה, אבל בר מינן, מכאן יש גם מקור נורא לעיקר יסודו של המש"ח, כלומר הפיכתו של משה לאלוה זה כמו שאומר הפסוק אתה תדבר את כל אשר אצוך, כלומר משה לא אומר שום דבר מעצמו, מעכשיו שכינה

מדברת מתוך גרונו, כל מה שמשה אומר זה מה שה' אומר, ואתה תאמר את זה לאהרן, ואהרן יאמר את זה לפרעה בתור נביא, והכוונה בזה הוא שכאן מתחילה ההכשרה של מקבל התורה, שמכיון שבשביל ובך יאמינו לעולם מוכרחים לעצב את משה כמו מי שאין לו דעה עצמית, שהוא לגמרי בשליטת הקב"ה ואינו יכול לומר שום דבר מעצמו, וכל יסוד קבלת התורה תלוי בזה שאנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כלומר שיציאת מצרים היא הבסיס לקבלת התורה, א"כ כבר בתחילת התהליך, כאשר משה בא לפרעה ואומר לו שלח את עמי ויעבדני, כבר אז זה צריך לבוא אליו בתורת שליח ה' ולא כמו שהוא אומר כן מעצמו, כי כמו שהוא זה שהוציא את בני ישראל ממצרים, הוא זה שמקבל את התורה, ובשניהם הוא לאו מדעתא דנפשיה אלא השליח הנאמן, אבל זה לא יכול להתחיל מקבלת התורה אלא זה צריך להתחיל מיציאת מצרים, ולכן כבר כאן הוא נהיה אלהים לפרעה, וכבר מכאן מתחיל התהליך שניטלה ממנו הבחירה, כי כאן הוא היסוד לקבלת התורה שע"י יציאת מצרים.

והנה יש במהלך זה סכנה גדולה, כי אם אפשר להפוך בן אדם לאלוהים, א"כ אפשר להפוך כל בן אדם לאלהים, ואפילו לאו דוקא בן אדם, וזה גרם לבני ישראל לחטוא בעגל, שהרי אמרו קום עשה לנו אלהים, והיכן ראו שאפשר לעשות אלהים, וכי עושים אלהים, אבל פשוט שהם ראו איך שמשה נעשה אלהים, וזה שאמרו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו, כלומר היה האלהים שלנו וקיבל ונתן לנו את התורה אבל הוא נאבד ומת, הוא כבר לא אלהים, אז צריכים לעשות אלהים חדשים, וכמו שמשה התחיל את התהליך מתוך האש אצל הסנה, כמו כן נעשה אש (סנה) חדש ונוציא ממנו אלהים, ואשלכהו באש ויצא העגל הזה. ולכן באמת אמר משה למה יחרה אפך בעמך, כלומר מה אתה רוצה מהם, זה אשמתך, כי אתה עשיתי אותי לאלהים וממילא הם חושבים שתמיד אפשר לעשות אלהים חדשים, יבחר אלהים חדשים כמו שאומרת דבורה. ולכן הדבור הראשון מיד לאחר אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, הוא לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, כלומר אף שהוצרכתי לעשות את זה בשביל התהליך, אבל זה דבר אסור ומסוכן ביסודו ואסור לנו לעשותו!²

1. ואמנם עיקר הדברים מפורשים ברמב"ם בפיהמ"ש [פרק חלק ביסוד השביעי] לגבי נבואת משה רבינו וז"ל: וכי הוא ע"ה הגיע התעלותו מן האנושות עד המעלה המלאכותית ונכלל במעלת המלאכים לא נשאר מסך שלא קרעו ונכנס ממנו ולא מנעו מונע גופני ולא נתערב לו שום חסרון בין רב למעט ונתבטלו ממנו הכחות הדמיונות והחושייות והשגותיו ונבדל כח המעורר המשתוקק ונשאר שכל בלבד ועל הענין הזה נאמר עליו שהיה מדבר עם הש"י בלא אמצעיות מן המלאכים וכו'.

2. ומובן שפיר לפ"ז מאמרם ז"ל במדרש שכבר בשעת מתן תורה חשבו לעשות העגל, שלפום ריהטא זה פלא גדול, ולהנ"ל א"ש, שכל הרעיון של עשיית עגל נבע מהאופן שבו ניתנה תורה, ודו"ק היטב.

וממילא אף שזה היה צורך השעה, שבלי זה אי אפשר ליתן תורה, אבל מכיון שתורה לאו בשמים היא, כלומר לאחר תקופת משה שוב אין התורה ניתנת מהשמים, ממילא כשבאה תקופת משה לקיצה, שוב צריכים לגמור את האלוקות של משה, וצריכים להחזירו למצב של בשר ודם, כמו שהיה כשנולד, וכן היה כשמת, ורק במשך ימי חייו מזמן תחילת התהליך של יציאת מצרים עד שנגמרה תפקידו כמוסר התורה, הוא הועלה למדרגת אלוקות. הוא לא נולד כבן אלהים ולא מת כבן אלהים, אלא הוא חי על מדרגה עילאית של מלאך!

וזה היה "חטא" מי מריבה, שכאמור לא היה חטא, אלא עלילה, והיינו שהקב"ה רצה להראות לבני ישראל שתקופת משה איש האלקים נגמרה, וממילא עליו למות, כי אני אמרתי אלקים אתם גו' אכן כאדם תמותון, אז סידר הקב"ה שבני ישראל יקציפו את משה, והוא יעשה או יאמר משהו שהקב"ה לא ציווה, כלומר או שהכה במקום שידבר, או שאמר שמעו נא המורים אף שהקב"ה לא אמר לו לומר תיבות אלו, והיינו שכאן בדוקא הסיר הקב"ה ממנו את כח האלקות ועכשיו חזר להיות בן אדם כבתחלה, ושוב יש לו בחירה, ומעכשיו מה שהוא אומר זה לא דבר ה' בלי בחירה, אלא זה דבר משה עם בחירה, ולכן באמת ספר דברים שבא לאחר מי מריבה הוא מתחיל בהקדמה שאלה הדברים אשר דבר משה אל בני ישראל בערבה, זה כבר לא דבר ה' שהשכינה מדברת מתוך גרונו, ומסביר הגר"א שאף שלמעשה חזר ה' והכניס את כל דברי משה לתוך התורה ועכשיו היא התורה הוא תורה של חמשה חומשי תורה, אבל זה היה לאחר המעשה, אבל בשעת דיבורו זה היה דבריו ותוכחתו ומשנה תורה של משה שעשה כן מחמת עצמו, וכן פירש האוה"ח ריש דברים שזה היה דברי משה מחמת עצמו, ולפי דברינו הביאור בזה הוא שלאחר מי מריבה שוב חזרה הבחירה אל משה כי שוב אין הוא מוסר דברי ה', וזה חשוב מאד בתכנית הבריאה שירידה זו תהיה בדוקא קודם מות משה, משום שאילו ימות משה בתור אלקות, א"כ שייך שיהפכו את קברו למקום המקדש ויאמרו שנשמתו חוזרת לעולם כמו שעשו אצל יש"ו, ולכן סידרה ההשגחה שקודם מיתתו יחזור ויהיה כבן אדם, אמנם לא נס ליחה ולא כהתה עינו, אבל עכ"פ נולד כבן אדם ומת כבן אדם, ולכן הוצרכנו לכל מי מריבה, בשביל לסדר את ההעברה הזאת מהשמים להארץ.

ולכן כשרצה משה שבניו יירשו את מעמדו אמר לו הקב"ה שזה א"א, ולכאורה אם חשב משה שבניו יירשו את כבודו הרי מן הסתם הוא חשב שהם ראויים, וא"כ מדוע באמת בניו לא ירשו את כבודו? ולהנ"ל הביאור בזה כי אם בניו יורשים את כבודו אז אפשר לבוא לידי טעות כאילו אלקותו של משה נמשכת הלאה, כי זה בן האלקים, כמו שעשו הנוצרים, שהאבא מת והנחיל לבנו, ולכן לא שייך שבניו יירשו את מקומו, אבל בנו הרוחני, תלמידו המובהק יהושע הוא זה שיכול להמשיך את מעמדו, ובאמת לדעת המ"ח, באיזה אופן יהושע גם הוא היה יכול לחדש בתורה, ובאיזה אופן גם הוא היה מעל הבחירה, ולכן היה יכול להעמיד את השמש, אבל זה כבר שיחה ליום אחר.

ונראה שכל זה נרמז בריש הפרשה, שהתורה מציגה לנו את שבט לוי בעבור משה, אבל למעשה כל שבט לוי נזכר כולל אהרן ובניו, ואילו משה רק הוא נזכר אבל משפחתו כאילו לו קיימת, אף שבודאי משפחתו קיימת בעוד מקומות בתורה, ולהנ"ל שבודאי אשתו של משה צפורה ובניו נזכרו בתורה כמה פעמים, אבל כאן הפסוקים האלו הם הקדמה לתחילת התהליך של יציאת מצרים, התהליך שבכדי שהוא יצליח להוציא את בני ישראל ממצרים וממילא לאלצם שיקבלו את התורה מחמת היציאה, שמחמתו הוצרך משה לעזוב את משפחתו, לגרש את צפורה, להתנכר לבניו, הוא לא משגיח עליהם, הוא לא מגדל אותם, כשצפורה מביאה את אליעזר וגרשום למדבר קודם מתן תורה אומר הפסוק: ויקח יתרו את צפרה כו' ואת שני בניה, ועוד פעם אחר זה: ואשתך ושני בניה, ומדוע מדגיש הפסוק שהם בניה ולא בניו, ועיי"ש ברב"ח שתירץ משום שדרך המקרא הוא לייחס הבנים אל האשה ואת הבנות לאב, עיי"ש, ובודאי אין זה כלל גדול בכל מקום, אבל במדרש שכל טוב בפרשת יתרו כותב: ואת שני בניה, לפי ששילחם מעליו בעצתו של אהרן, וגדלו אצל אמם, לפיכך קוראם הכתוב בניה. ובשערי אהרן שם הביא שכ"כ בזוה"ק: א"ר חייא בגין דאיהי אשתדלית אבתריהו, בלא בעלה, קראו לון אורייתא בניה, ולא בניו. הרי שמשה כאילו הפסיק את הקשר עם בניו, וזה מכיון שנהיה איש האלקים, ממילא הוא שוב לא שייך לאשתו או למשפחתו לאף אחד, הוא לבד בעולם הזה, כי במדרגה שעכשיו הולכת התורה לספר לנו שהוא נתעלה עליה, במדרגה הזו באמת לא שייך שיבוא שום אדם אחר כלל.